

Στέφανος Δάφνης

Ο ΞΕΝΟΣ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

Με τα παιδιάτικα μάτια μου έβλεπα, πίσω απ' το τζάμι, τη σημαία του Παλαμηδιού, του κάστρου τ' Αναπλιού, ψηλά, και το σκοπό τυλιγμένο στο μανδύα του να πηγαινοέρχεται στην τάπια*, με το τουφέκι στον ώμο. Στο φόντο του ουρανού, η σιλουέτα του γραφόταν τεράστια, επιβλητική. Κάμποσες οργιές πιο κάτω, σάλευαν χαμόκλαδα κι οι φραγκοσυκιές πρασίνιζαν κρεμασμένες στο βάραθρο, πάνω από τη βενετσιάνικη σκάλα - 999 σκαλοπάτια.

Εκείνη η μέρα, η γκριζα, η βουβή, ήταν τα Χριστούγεννα.

Τα καρτερούσαμε με τόσον πόθο, μικροί και μεγάλοι. Εμείς για να λευτερωθούμε από τα θρανία του σκολειού, κι εκείνοι από τη μονοτονία της δουλειάς, να γιορτάσουμε στη λιακάδα, στο ξέφωτο, που κάποιες φορές γιομίζει θάματα τον κάμπο μας με μυρουδιές από άγρια ζαμπάκια* και με τις πορτοκαλιές φορτωμένες μικρούς ήλιους. Μα να, που ο χειμώνας μας έκλεισε μέσα και περιόρισε σε σπιτιάτικο το γιορτάσι.

Ήταν ευτυχισμένα τα χρόνια εκείνα, τα ειρηνικά. Τα σπίτια μας «πλήρη πάσης αγαθότητας» ευδίαζαν από τα φρεσκοψημένα χριστόψωμα, αντηχούσαν από κάλαντα και μουσικά όργανα, θυμούμαι πως το μεσημέρι καθίσαμε στο τραπέζι πιο πολλοί από δώδεκα νομάτοι... Μα για να καθίσουμε, έπρεπε να περιμένουμε τον παππού, που θα 'ρχόταν από τ' Άργος. Κι ο παππούς άργησε κομμάτι, κι ήρθε, χτυπημένες οι δώδεκα, γιατί το τρένο είχε καθυστέρηση.

Ήρθε ο παππούς και μ' όλα του τα γεράματα ανέβηκε σαν πουλί την ξυλένια σκάλα, κι η βράκα του η μεταξωτή έτριζε, φρου φρου, ανεβαίνοντας. Στο άνοιγμα της πόρτας, η λεβέντικη κορμοστασιά του μας φανερώθηκε σαν άγγελος Παρουσίας, πατριαρχική. Στραβά το κόκκινο φέσι με τη γαλάζια φούντα ανάριχτη στον ώμο, φρεσκοξυρισμένος, πασίχαρος.

- Γεια χαρά σας!

- Καλώς τον παππού! Χρόνια πολλά!

- Καλά και τιμημένα!

- Αμήν, παππού!

Καθίσαμε στο τραπέζι. Στην κορφή ο παππούς. Βγάζοντας το φέσι του, το 'ριξε στο «μεντέρι»*, έπειτα σήκωσε τις παλάμες και χάιδεψε τ' άσπρα του μαλλιά, που φούντωναν γύρω στο κεφάλι σαν αγιοστέφανο. Πήρανε γύρω θέσεις οι μπαρμπάδες, οι θειάδες, τα πρωτοξαδέλφια, ο λάκερο το σόι. Η ξαδελφούλα η Αγγελικούλα η ωραιοκάμωτη, βοηθούσε τη μητέρα στο συγύρισμα του τραπεζιού.

Σαν δώρο βασιλικό, πάνω σε ασπίδα γυαλιστερή, πρόβαλλε ο ψητός διάνος, παραγεμισμένος με κάστανα και κουκουνάκια και μπαχαρικά. Ένα μεγάλο χριστόψωμο κόπηκε φέτες. Η μυρουδιά των ψητών κεντούσε τα ρουθούνια Στο παλιό τζάκι τρίζανε τα ξύλα... Ο παππούς σήκωσε το χέρι και σταυροκοπήθηκε και τότε μιμηθήκαμε όλοι.

Οι άνθρωποι στις επαρχίες τρώνε. Δηλαδή το κάνουν δουλειά το φαγοπότι, κι ένα χριστουγεννιάτικο τραπέζι γίνεται σωστή τελετουργία. Για τούτο δεν πρέπει να φανεί παράξενο, πως το βασίλειμα του ήλιου βρήκε τους περισσότερους μας στο τραπέζι ακόμη, φορτωμένο με πορτοκαλόφλουδες και τσόφλια καρδιών και ποτήρια, που όσο ν' αδειάσουν, γιόμιζαν κοκκινέλι της Περαχώρας και γλυκόπιτο Αγιωργίτικο...

Ωστόσο ο καιρός χειροτέρευε. Τα τζάμια της τραπεζαρίας νοτισμένα, δείχνανε πως όξω το κρύο έσφιγγε. Σε μια στιγμή η ψυχοκόρη μας η Βαγιώ, μπαίνοντας με τη μπουκάλα γιομάτη είπε:

- Χιονίζει όξω... Απόψε θα το στρώσει!

- Η φωτιά μας κοντεύει να σβήσει! είπε η μητέρα. Βαγιώ, πήγαινε στο κατώι να φέρεις ξύλα.

Το κατώι ήταν κοντά στη σκάλα, υπόγειο τούρκικου σπιτιού, όπου σωριάζαμε τις σοδειές της χρονιάς, γιομάτο πιθάκια, σκάφες, ξύλα και κάρβουνα.

Η Βαγιώ άναψε το λυχνάρι και κατέβηκε. Μα σε λίγο ξαναήρθε, χωρίς ξύλα, αλαφιασμένη και χλωμή. Το σβησμένο λυχνάρι έτρεμε στα χέρια της.

- Μπα! τι έχεις, Βαγιώ; Τι τρέχει;

- Κυρά! Κάποιος είναι... κάποιος... τσέβδιζε η χωριατοπούλα.

- Μίλα καλά! Τι λες;

- Κάποιος είναι, λέω κυρά... κάτου από τη σκάλα... κουβαριασμένος... Και φοβάμαι, η έρμη...

- Δημήτρη Άντε να ιδείς πρόσταξε ο παππούς έναν από τους θείους μου.

Ο Δημήτρης σηκώθηκε και γρήγορα ακούστηκαν οι μπότες του να τρίζουν, κατεβαίνοντας τη σκάλα.

- Κανέναν καλικάντζαρο θα 'δε η Βαγιώ! γέλασε ο δεύτερος θείος μου ο Θανάσης, χαράζοντας κάστανα και χώνοντας τα στη θράκα.

Μα σε λίγο ακούστηκαν πάλι περπατησιές στη σκάλα και ομιλίες. Η πόρτα άνοιξε και φανερώθηκε πάλι ο Δημήτρης, μα όχι μόνος. Ένας άλλος άνθρωπος άγνωστος ήταν μαζί του, που θα 'λεγε κανείς πως ο θείος μου τον έφερνε με το στανιό.

- Έμπα μέσα! του 'λεγε. Μην ντρέπεσαι! Χρονιάρα μέρα σήμερα... Έμπα να ζεσταθείς!

Μα κείνος φαινότανε πως κομπιάζει, ώσπου ο θείος μου τον έσπρωξε αλαφρά από τον ώμο και ο ξένος βρέθηκε στην τραπεζαρία.

- Τι είναι τούτος; ρώτησε ο παππούς.

- Δεν τότε βλέπετε; Ζητιάνος, ο φουκαράς! Καθότανε μαζεμένος κάτω από τη σκάλα και τρεμούλιαζε σαν ζαγάρι. Και κάνει ένα ξεροβόρι όξω. Μπρρρ...

Κοιτάξαμε τον ξένο. Η κακομοιριά έβγαине απ' όλο του το κορμί θα 'τανε πενηντάρης, λιγνός, κίτρινος, τα γένια του ψαρά κι αχτένιστα, μοιάζανε με αφάνα*. Ούτε κασκέτο φορούσε, ούτε παπούτσια. Ήτανε σκεπασμένος με κάτι κουρέλια, που αφήνανε γυμνά εδώ και κει τα μέλη του. Μόλις βρέθηκε μέσα, γύρισε τα μάτια του γύρω φοβισμένα, σαν αγρίμι, και ύστερα κοίταξε και την πόρτα που την έκλεινε η κορμοστασιά του θείου μου, του Δημήτρη. Έκανε μια κίνηση, σα να 'θελε να ξεφύγει, μα ο παππούς μου του χαμογέλασε καλόβολα και του είπε με τη γλυκιά φωνή του:

- Γιατί; Κάτσε κειδά, στο τζάκι, να ζεσταθείς, καψερέ...

Εκείνος, ακόμα δίσταζε. Ο Δημήτρης προχώρησε, και ακουμπώντας το χέρι του στον ώμο τον ησύχασε.

- Κάτσε, που σου λέμε. Κάτι θα βρεθεί δα και για σένα. Εδώ είμαστε όλοι χριστουγεννιάτικοι. Θαν το κάψουμε σήμερα...

Ήτανε στο κέφι ο θείος μου. Γιόμισε ένα ποτήρι κρασί ως τα χείλια, το 'δωσε στον ξένο και του είπε:

-Πιε το, αδελφέ μου, να πάνε κάτω τα φαρμάκια! Γιοματάρι ξέρεις... Έλα, ρούφα το!

Ο άγνωστος πήρε το ποτήρι, και καθώς το χέρι του έτρεμε, χύθηκε λίγο κρασί στο χαλί. Κοίταξε χάρμου.

- Να με συμπαθάτε... μουρμούρισε βραχνά.

-Δεν πειράζει δα... Χρόνια πολλά - γούρι είναι, του απάντησαν.

Με μια ρουφηξιά άδειασε το ποτήρι του.

-Μπράβο σου! φώναξε ο Δημήτρης. Και τώρα, αδελφέ, κάτσε κει, να την τυλώσεις*...

Η φωτιά, θρεμμένη με νέα κούτσουρα, λαμπάδιαζε πρόσχαρα. Ο άνθρωπος, καθισμένος σταυροπόδι μπροστά στο τζάκι, κρατούσε ανάμεσα στα γόνατα του το πιάτο με το κρέας, που του είχε φέρει η Βαγιώ και μασούλιζε λαίμαργα, κοιτάζοντας πότε πότε, κλεφτά τους άλλους γύρω.

Σε κάποια στιγμή, η μητέρα μου τότε ρώτησε:

-Από πού είσαι, μπάριμπα;

Ο άνθρωπος δε μίλησε αμέσως. Σταμάτησε το μάσημα και σήκωσε το πρόσωπο, κοιτάζοντάς τηνε.

- Ντόπιος; Ξαναρώτησε η μητέρα μου.

Με φωνή βαθιά, σα φερμένη από μάκρος, από καμιά σπηλιά, μουρμούρισε:

-Όχι... Ξωμερίτης* είμαι...

-Και δεν έχεις φαμελιά; Δεν έχεις σπίτι;

- 'Ε, Ανθή, φτάνει, πρόσταξε ο παππούς. Ας δίνουμε του φτωχού, κι ας μη ρωτάμε.

Είχαν επισημότητα τα λόγια κείνα του παππού, που καθισμένος στην πολυθρόνα του, φάνταζε μεγαλόπρεπος σαν ο Δίας ο Ξένιος.

«Ας μη ρωτάμε...».

Βράδιαζε πια. Η Βαγιώ άναψε την κρεμαστή λάμπα κι έφερε τους καφέδες. Ο Ξένος πάστρευε το πιάτο του.

Άξαφνα μέσα στη βραδινή σιγαλιά, ακούστηκε μια τουφεκιά, κι αμέσως δεύτερη και τρίτη και τέταρτη, η μια πάνω στην άλλη. Μαζί ακούστηκαν φωνές φερμένες από πέρα, άλλες από το κάστρο, το Παλαμήδι, φωνές ταραγμένες.

Οι άντρες μας πετάχτηκαν όρθιοι, οι γυναίκες τρομαγμένες.

- Κάτι γίνεται στο Παλαμήδι! είπε ο παππούς, ο πολύξερος.

Άντρες και γυναίκες βγήκανε στο μπαλκόνι, χωρίς πια να λογαριάζουνε το κρύο. Στη δυτική τάπια του Παλαμηδιού, που είναι κατά την πόλη στραμμένη, φώτα σαλεύανε βιαστικά. Πέσανε, ακόμη τρεις τουφεκιές. Και ύστερ' από δυο στιγμές, ένα ξαφνικό σάλπισμα ξέσκισε τον παγωμένο αέρα, τρεμόσυρτο, σερτό μες στο σκοτάδι.

Οι καμάρες του Ίτς Καλέ*, αντιλάλησαν τη λαχτάρα του χαλκού.

Ένας ξάδελφός μου, ο Κοσμάς, που είχε κάνει και λοχίας στα ιππικά, εξήγησε:

-Ά, το ξέρω 'γω το σάλπισμα τούτο. Κατάδικος το 'σκασε από κει πάνω!

Μπήκαμε όλοι στην τραπεζαρία. Δε μιλούσε κανένας. Η σιωπή βάραινε απάνω στα πράγματα, και οι ματιές των αντρών σ' ένα κορμί, διπλωμένο μπροστά στο τζάκι... Μια δυνατή πνοή ανέμου άνοιξε τη μπαλκονόπορτα κι έσβησε τη λάμπα.

Α!... Έκαναν ξαφνιασμένες οι γυναίκες.

Το αντιλάρισμα* της φωτιάς έπεφτε κοκκινωπό πάνω στον χριστουγεννιάτικο ξένο μας, τον άγνωστο, και φώτιζε τη στεγνή του όψη, τα γκρίζα γένια του... Τώρα και των γυναικών οι ματιές βάραιναν απάνω του.

Σαν να κατάλαβε την αγωνία μας, ο άνθρωπος σηκώθηκε απότομα και, χωρίς να μας καληνυχτίσει, χωρίς να βγάλει άχνα, προχώρησε γρήγορα στην πόρτα, κολλητά στον τοίχο και χάθηκε σαν φάντασμα.

Δεν ακούστηκε ούτε η περπατησιά του στη σκάλα...

τάπια: προμαχώνας.

ζαμπάκι: το φυτό νάρκισσος.

μεντέρι: είδος χαμηλού καναπέ.

αφάνα: είδος θάμνου αγκαθωτού.

να την τυλώσεις: να γεμίσεις την κοιλιά σου, να χορτάσεις.

ξωμερίτης: αυτός που κατάγεται από άλλο μέρος· όχι ντόπιος.

Ίτς Καλέ: μέρος του φρουρίου.

αντιλάρισμα: τρεμοφέγγισμα.